

International Refereed Journal

Karaelmas Journal of Educational Sciences

Journal Homepage: ebd.beun.edu.tr

An Assessment Based on the Women's Problems in Sevgi Soysal's Novels¹

Betül MUTLU², Şenay Meral ZEYTİN³

Received: 11 August 2019, Accepted: 30 October 2019

ABSTRACT

It begins with reflection, mirroring, Westernization. The situation of the female character in the novels of the Tanzimat era gave a variety of didactic messages if you needed the brutality of the slavery institution, the need to finally get your education and take your place in your social life. In Servet-i Fünûn, where the individual is at the forefront, the woman is no longer a means of message. Servet-i Fünûn writers who care about women as individuals and who try to reflect and reflect her private life, emotions and thoughts are concentrated on female characters in her works. However, women are not directly interested in the problematic picture. The Second Constitutional Monarchy period is a turning point for representation in social life and literature. As a result of the periodic openings of the period, women's themes have been published in various associations, magazines and books and a serious movement has been started. While the life, nation and society are redefined in the period of National Literature, the way of thinking based on women is renewed. In one of his works, his passive place begins to transform with women advancing in one of the idealists, taking on roles in the content of society. In the republican period, novels and women and members of a wide range of social groups discuss what they experienced. Sevgi Soysal, one of the writers of Contemporary Turkish Literature, has put a lot of work into her short life related to women's problems. Sevgi Soysal, who tries to show the problems brought by being a woman in her novels and the sources of these problems; it is seen that especially the female characters carry the problems towards women to the literary text through their lives. In this study, Sevgi Soysal; Tante Rosa, The Walk, A Lunch Time in Yenişehir, Şafak and Welcome to Death were tried to identify the problems of women in the novels.

Keywords: Sevgi Soysal, Novel, Women's Problems, Women.

EXTENDED ABSTRACT

In this study, the problems of being a woman in Sevgi Soysal's novels Tante Rosa, YürümeK, Yenişehir'de Bir Öğle Vakti, Şafak ve Hoş Geldin Ölüm are analyzed under the titles of "being herself", "marriage problems" "equality between women and men". In the novel Tante Rose, the writer draws the readers' attention to women's issues via the uncontrollable woman character Tante Rosa and it has been observed that the writer objects society's perception of woman for the first time in this novel. YürümeK is the writer's most detailed novel in term of women issues. This novel focuses on the role of women in society from the beginning to the end, the relationships between the sexes and moral issues, and reacts directly to social considerations that give women specific roles. In the novel of Yenişehir'de Bir Öğle Vakti, the writer views the women issues are around bourgeoisie problems and urban problems but In the novel "Şafak" which brings a huge sound in the first publication, it is seen that women issues are questioned around a well-educated and politically competent women. This novel dwells on the fact that women are crushed twice in a row because of both the narrow patterns drawn by society and their political identity. In the

¹ This study is derived from master thesis "An Assessment Based on the Women's Problems in Sevgi Soysal's", Zonguldak Bulent Ecevit University, Social Sciences Institute.

² Assoc. Prof. Dr., Zonguldak Bulent Ecevit University, Faculty of Arts and Sciences, betulmutlu10@gmail.com

³ Graduate Student, Zonguldak Bulent Ecevit University, meralsenay8@gmail.com

writer's forty nine pages last novel Hoş Geldin Ölüm, which wasn't completed, the writer examines the women issues through a few characters with a women called Sema at the center.

As a result, in all her five novels, it is clearly seen that the writer, Sevgi Soysal, focuses on the problems of women who face many difficulties on their path of finding a place for themselves in a patriarchal society and being herself, the marriages that are only kept alive as an institution and far from being sincere, and the inequality between men and women at each level of the society through woman characters in detail. When the female characters of the author, who mostly focuses on the lives of urban women in her novels, are examined, it has been seen that those women are educated, they have a place in social life and have an active role in working life. It is seen that approximately one third of the second-order novel characters are anonymous. Soysal draws the reader's attention to women who do not have their financial independence, have been oppressed ill-treated through the women who couldn't get a place in society with her own name and who has been called with various adjectives. Associating most of the women's problems with inadequate education, the author states that knowing women and men should struggle together to eliminate these problems and that the future of a healthy society is in the hands of women.

Sevgi Soysal'ın Romanlarında Kadın Sorunları Üzerine Bir İnceleme¹

Betül MUTLU², Şenay Meral ZEYTİN³

Başvuru Tarihi: 11 Ağustos 2019, **Kabul Tarihi:** 30 Ekim 2019

ÖZET

Kadının toplumsal hayattaki yeri hakkındaki tartışmalar ve bu tartışmaların edebiyata yansımaları, Batılılaşma hareketi ile bağlantılı olarak başlar. Tanzimat dönemi romanlarında kadın karakterler aracılığıyla kölelik kurumunun acımasızlığına, kadınların eğitim almasının ve sosyal hayat içinde yer almasının gerekliliğine ilişkin çeşitli didaktik iletiler verilir. Bireyin ön planda olduğu Servet-i Fünûn döneminde ise kadın bir ileti aracı olmaktan çıkar. Birey olarak kadına önem veren, onun özel yaşamını, duygularını, düşüncelerini öğrenme ve yansıtma çabasında olan Servet-i Fünûn yazarları, eserlerinde kadın karakterlere yoğun olarak yer verirler. Ancak kadın sorunsalı onların doğrudan ilgi alanı değildir. İkinci Meşrutiyet Dönemi sosyal hayatta ve edebiyatta kadının temsili için bir dönüm noktasıdır. Dönemin çok sesli düşünsel açıklıklarının bir sonucu olarak kadın temalı çeşitli dernekler kurulmuş, dergi ve kitaplar yayımlanmış ve bu çerçevede ciddi bir hareket başlamıştır. Millî Edebiyat döneminde hayat, millet ve toplum yeniden tanımlanırken kadına ilişkin düşünüş biçimi de yenilenir. Eserlerde kadının edilgen konumu, toplum içinde etkin roller üstlenmeye başlayan ve idealist yönü öne çıkan kadınlarla dönüşmeye başlar. Cumhuriyet döneminde ise romanlarda çok çeşitli sosyal kesimlerden kadınlar ve onların yaşadıkları sorunlar ele alınmıştır. Çağdaş Türk Edebiyatı yazarlarından Sevgi Soysal, kısa yaşantısına kadın sorunları ile ilgili birçok eser sığdırmıştır. Romanlarında kadın olmanın getirdiği sorunları ve bu sorunların kaynaklarını göstermeye çalışan Sevgi Soysal'ın özellikle kadın karakterlerin yaşantıları üzerinden kadınlara yönelik sorunları edebî metne taşıdığı görülmektedir. Bu çalışmada Sevgi Soysal'ın; Tante Rosa, Yürümek, Yenişehir'de Bir Öğle Vakti, Şafak ve Hoş Geldin Ölüm romanlarında ele alınan kadın sorunları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sevgi Soysal, Roman, Kadın Sorunları, Kadın.

1. Giriş

Kadının toplumdaki yeriyle ilgili tartışmalar ve bu tartışmaların edebiyata yansımaları, Türk edebiyatının Batı etkisine girdiği Tanzimat'la birlikte başlar. Dönemin yazarları bir yandan romanlarında modernleşen toplum hayatında görülmeye başlanan yabancı dil öğrenen, roman okuyan, piyano çalan kadınlara yer verirken bir yandan da bağlı oldukları sosyal fayda ilkesi gereği kadın karakterler aracılığıyla kadınların eğitiminin ve sosyal hayat içinde yer almasının gerekliliğine ilişkin çeşitli didaktik iletileri okuyucuya aktarmaya çalışırlar.

Tanzimat Dönemi roman yazarları eserlerinde kadın sorunlarını ihanet, görücü usulü ile ya da zorla evlendirilme, mutsuz evlilikler, örf ve âdetleri zorlayan aşklar, kadınla erkek arasındaki eşitsizlikler, cariyelik ve kölelik, iffet ve eğitim gibi konular çerçevesinde ele almışlardır. Orhan Okay'a göre de bu konuların asıl amacı kadının aile içindeki trajik durumunun ortaya serilmesidir: "Asıl dikkate şayan olan, hemen bütün Tanzimat romanında bu konuların, aile içinde daima kadının trajik durumunu ifade etmesidir. Evlilik sırasında ve aile içinde eşit haklara sahip olması, eğitimi, meslek sahibi olması gereği, düşüşü nihayet yüzyılın sonuna doğru feminizm akımına kadar uzanan konularda romancı çok defa kadının yanındadır." (Okay, 2015: 85).

Dönemin Namık Kemal (1840-1888) ve Ahmet Mithat Efendi (1844-1912) gibi önemli yazarlarının romanlarında ön plana çıkarılan olumlu kadın modeli terbiyeli, tahsilli, kültürlü, görgülü, evine bağlı, namusuna düşkün, fedakâr ve sadık; olumsuz kadın modeli ise iffetsiz ve entrikacıdır. Batı etkisindeki Türk edebiyatının ilk kadın roman yazarı Fatma Aliye Hanım (1862-1936) ise ilk romanı Muhâdarâd (1892)'in merkezi kişisi Fazıla ile bu modellerin dışına çıkar. Okumuş bir kadın olan Fazıla, mutsuz evliliği yüzünden girdiği bunalımdan kendi çabasıyla kurtulur ve Mısır'da yeni bir hayata başlar. "Bu roman kendi hayatına hâkim olmak isteyen kadının, henüz sosyal şartlar hazır olmadığı için yine mevcut

¹ Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında (2018) hazırlanan Sevgi Soysal'ın Romanlarında Kadın Sorunları Üzerine Bir İnceleme başlıklı tezden üretilmiştir.

² Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, betulmutlu10@gmail.com

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, meralsenay8@gmail.com

şartlardan yaralanarak yeni hayatını kurmasıdır. Muhtemel ki kendi hayatında bedbaht olan Fatma Aliye Hanım'ın çevresinden uzaklaşarak yeni bir hayat kurma özlemini de dile getirmektedir. Acemice yazılmış olmasına rağmen, bu eserde kendi hayatına bizzat kendi iradesiyle şekil veren bir kadın tipiyle karşılaşırız." (Enginün, 2001: 271). "O dönemde genel olarak toplumun, yönetici ve yazarlarının eğitime olan bakış açıları ve kız çocuklarının eğitimi konusundaki tutumları kadın yazarların arka planda kalmasına sebep olmuştur. Böyle bir dönemde ilk Türk kadın romancı olarak dikkat çeken Fatma Aliye Hanım ise kadın hakları ve kadın kimlikleri üzerine yazdığı eserleriyle Türk Edebiyatı'na önemli katkılar sağlamıştır." (Özdemir ve Eroğlu, 2016: 70). Hanımlara Mahsus Gazete'yi çıkaran Fatma Aliye Hanım'ın Muhâdarâd dışındaki kadın konulu eserleri arasında kadınlık yaşantılarını ele aldığı Udî (1899), Refet (1898) ve Enin (1910) gibi romanları ile Osmanlı kadınının yaşantısını anlattığı Nisvân-ı İslâm (1891) eserleri öne çıkmaktadır.

Birey olarak kadına önem verme, kadının özel yaşamını, duygularını, düşüncelerini öğrenme ve yansıma çabası ilk olarak Servet-i Fünûn romanında karşımıza çıkar. Servet-i Fünûn romanında kadınlar, özellikle iç dünyaları açısından çok daha derin kişilikler olarak kurgulanır. Dönemin yazarlarından Halit Ziya Uşaklıgil (1865-1945), Aşk-ı Memnu (1901) ve Kırık Hayatlar (1924) romanlarında erkek karakterlerin yanı sıra kadınların dünyasını da kimi zaman natüralist yaklaşımları da barındıran ayrıntılı gözlemlerle yansıtır. Mehmet Rauf ise özellikle Eylül (1889) romanında yasak aşka kapılan bir kadının psikolojik durumunu ayrıntılı bir şekilde gözler önüne serer. "Daha çok Fransız edebiyatı ve bu edebî zevkle yetişen bir kuşak olarak Servet-i Fünuncular kadını güzelliği ve cazibesi ile ele almış, eserlerinde onu bu özelliğiyle öne çıkarmaya çalışmışlardır. Onların roman ve hikâyelerindeki kadın, önceki yıllarda, içine düştüğü aşktan verem olup ölen kadın değildir. O güzelliği ve cazibesi ile erkeği büyüleyen, gençlik yıllarının vazgeçilmesi ve kurtulması mümkün olmayan aşk duygusunu bahşeden bir varlıktır. Aşka ve hülyaya salan bu kadınlar severler, ihanet ederler, terk ederler, mutsuzluğa iterler; ama yine de onlardan vazgeçilmez. Onların hep yanında olunur (Törenek, 1998: 27).

Edebiyat anlayışı açısından olduğu kadar kadına bakış açısından da Servet-i Fünuncuları takip eden Fecr-i Âti yazarlarından Cemil Süleyman Alyanakoğlu (1886-1940)'nun ise kadına yeni bir bakış açısıyla yaklaştığı görülür. Kadın Ruhu (1910) ve Siyah Gözler (1911) gibi romanlarında kadın ve erkeğin birbirlerinin önüne geçmeden, birbirlerini tamamlayacak boyutta bir ilişki sürdürmesi gereği üzerinde duran yazarın romanlarındaki kadın karakterler aşklarıyla toplumsal baskılar arasında kalmış kadınlardır. "Cemil Süleyman; incinmiş, yaralı, mağrur, intikam peşindeki kadını anlatırken hem kadının bu durumda olmaması gerektiğini hem de onu bu duruma sokanın erkek olduğunu ifade eder." (Berksoy, 2003: 190-191).

Söz ettiğimiz bu dönemlerde kadın, modernleşmenin nesnesi konumundayken Millî Edebiyat Dönemi romanıyla birlikte haksızlıklarla mücadele eden ve ülkenin gelişimine katkı sağlayan güçlü bir kadın modeli ortaya çıkmıştır. Ülkenin içinde bulunduğu var oluş mücadelesi romanlara yansımış, kadın karakterler de çoğunlukla bu mücadelenin olumlu ya da olumsuz tarafında yer alması ile romanlara konu olmuşlardır. Millî Mücadele Dönemi romanlarında kadını, en çarpıcı şekilde işleyen yazarlarımız mücadele içinde doğrudan yer alan Halide Edip Adıvar (1884-1964) ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu (1889-1974)'dur. Halide Edip Adıvar, Ateşten Gömlek (1923) ve Vurun Kahpeye (1926) gibi romanlarında anlatının merkezine aldığı kadınları mücadele eden, üreten ve emek veren, erkek egemenliğini kabul etmeyen, çalışan, eğitilmiş ve aydın kişiler olarak kurgularken Yakup Kadri'nin Sodom ve Gomore (1928), Yaban (1932) ve Ankara (1934) gibi romanlarında hem ulusal bilincin farkında olmayan cahil ya da yarı cahil hem de ulusal bilinci kazanmaya çalışan eğitilmiş kadın karakterlere yer verdiği görülmektedir.

Romandaki kadın sorunlarının ele alınışında Cumhuriyet Dönemiyle birlikte giderek artan bir ivme yakalanır. Kadına seçme ve seçilme hakkının tanındığı, kız çocuklarının eğitime ilişkin projelerin gündeme geldiği, sosyal hayatta ve meslek yaşamında etkin rolleriyle söz sahibi kadın sayısının çoğaldığı bu hızlı sürecin aynı hızla romana da yansıdığı söylenebilir. Kadının toplumsal düzen içerisinde yer edinmesi, aydın ve çağdaş olmak için verdiği mücadele, kadın ve erkek ilişkileri, kadının cinsel yönden uğradığı baskılar bu dönem romanlarında işlenen belli başlı konulardır. Modernleşme sürecinde, çağdaş kadına yüklenen sorumluluklardan dolayı bu dönem romanlarında, çok yönlü bir kadın anlatımı mevcuttur. Bu eserlerde kadın, ailesine bağlı ve fedakâr olduğu kadar aynı zamanda da vatanseverdir.

İdealize edilmiş bir sosyal yaşamdan çok Anadolu insanının içinde bulunduğu koşulları gerçekçi bir bakış açısıyla romana taşımayı amaçlayan Sabahattin Ali (1907-1948) ve Yaşar Kemal (1923-2015) gibi

yazarlar ise kadını çevre koşullarıyla birlikte yansıtmışlardır. “Sabahattin Ali’nin kadınları genellikle eğitim görmemiş, sosyal sorunların altında ezilen zayıf kişiliklerdir. Toplum şartlarına yenik düşen bu kadınlara da yazarın, büyük bir acıma duyduğu hissedilir. Eserlerinde anlattığı bu kadınlar, kaderlerini oluşturan çevre şartlarına yenik düşerler.” (Enginün, 2015: 314-315). Anadolu kadınlarını eserlerinde acılarıyla betimleyen, kadınların erkeklerden gördüğü şiddeti, aile içinde yapmakla görevli oldukları ağır işleri ve anneliğin fedakârlık gerektiren yanlarını üzerinde duran yazarlardan biri de Yaşar Kemal olmuştur. Onun eserlerinde kadın, daha çok anadır. Köy içinde hâkim olan ağılık sisteminin altında ezilen kadınlar ve çocuklar Yaşar Kemal’in anlatımında vücut bulur.

Türk romanına kadının temsili Tanzimat’tan Cumhuriyet’e kadar dönemlerin farklı sosyal, kültürel ve siyasi koşullarının çerçevesinde farklı biçimlerde yansıtılmıştır. Kadın, hakları ve görevleri erkekler tarafından belirlenen, bireysel kimliğinin farkında olmayan bir konumdan; sorgulayan, düşünen, emek veren, üreten ve yazan bir birey konumuna doğru evrilmiştir. Bu gelişme kuşkusuz ki eğitim ve öğretim ile doğru orantılıdır. Kadın kimliğinin bütünüyle romana yansıtılması ve sorgulanması, Cumhuriyet Dönemi’nin ikinci kuşağının edebiyat sahnesine çıkmasıyla başlar. Özellikle bu dönemde daha çok kadın yazarlarca sorgulanan kadınların özgürlük anlayışı, erkeklerin kadınlar üzerinde egemenlik kurma istekleri, kadına yüklenen çeşitli kimlikler, bastırılmaya çalışılan kadının cinselliği gibi konular romanlarda işlenmeye başlanır. Bu durum neticesinde edebiyatımızda "kadın" kavramına yaklaşımın, 1950’lerde kırılmaya başladığı söylenebilir. Füzûzan, Leyla Erbil, Adalet Ağaoğlu ve Sevgi Soysal gibi bazı kadın yazarların bu bakış açıları edebiyatımızda kadın sorunlarının ele alınış şekline yeni bir yaklaşım getirmiştir.

2. Sevgi Soysal ve Kadın Sorunları

Sevgi Soysal (1936-1976), kısa yaşantısına kadın sorunlarını doğrudan ele aldığı beş roman sığdırmıştır. Romanlarında kadın olmanın getirdiği sorunları ve bu sorunların kaynaklarını göstermeye çalışan Sevgi Soysal’ın özellikle kadın karakterlerin yaşantıları üzerinden kadınlara yönelik sorunları edebî metne taşıdığı görülmektedir.

Sevgi Soysal’ın romanlarının içeriğinin önemli bir bölümünü, kadınlığa ilişkin yaşantılar, durumlar ve duyarlılıklar oluşturur. Priska Furrer, Sevgi Soysal Bireysellikten Toplumsallığa (2003) adlı araştırmasında Soysal’ın romanlarındaki kadınların yaşama aktif olarak katılan, çalışan ve eşlerini kendi seçen, ayrıcalıklı kadınlar olduğunu belirtirken aynı zamanda Soysal’ın “erkeklerin sahası”na ait politikaya giren, açık bir şekilde adil ve sosyal bir dünya için savaşılmaya katılan kadın figürleri yarattığına dikkat çeker. (Furrer, 2003: 127). Kadın özgürlüğünü, “ekonomik, zihinsel ve sosyal bağımsızlığı kazanmış kadın” olarak algılayan Sevgi Soysal, bunu romanlarında özellikle vurgular. Soysal, gerek bireysel yaşamında gerekse eserlerinde kadının gücü, özgürlüğü için verdiği mücadele ve kadın sorunlarını ifade noktasında son derece samimidir. Bu yüzden kadın özgürlüğü mücadelesine ün kazanmak veya gösteriş yapmak amacıyla katılan kadınları yazılarında çok sert bir şekilde eleştirir.

Kadının, Sevgi Soysal’ın roman dünyasında ana unsurlardan biri olmasını, sosyal hayatın içinde aile tarafından, eş tarafından, ataerkil toplum düzeni tarafından ezilen kesimlerin içinden en çok ve en rahat gözlemlendiği sosyal kesit olmasına bağlayabiliriz. Yazar hayatın içerisinde her yönüyle gözlemlendiği kadın sorunlarına ilişkin şu görüşleri ileri sürer: "Şimdi artık kafesler, haremeler yok, otuz sekiz yıldır kadın hakları var çünkü. Çocukluğumda da vardı; biz memur çocukları, Yenişehir’de tıraşlı kafalı, ayağı nalınlı evlatlık kızlarla iç içe büyürken. Odacılar, bu küçük kızları köylerden evlerimize getirirler, babalarımız da devlet kapısında bu gibi hakların uygulaması için çalışırlardı. Biz okula giderdik. Sokağımızın evlatlıkları gitmezdi; ilkokul mecburiyeti vardı; onlar o eski Ankara apartmanlarının iç kapatıcı, karanlık mutfaklarında, musluğa boyları yetmediği için özel olarak yaptırılmış tahta taburenin üstünde bulaşık yıkarlardı. Biz ‘Orda bir köy var uzakta o köy bizim köyümüzdür’ şiirini ezberlerken onlar kardeşlerimizin kakalı bezlerini yıkar, arada analarımızdan nankörlük tokatları yerlerdi. Devrimler sorulduğunda su gibi sayar, kadın haklarını da unutmazdık; evlerimizdeki bu küçük kadın köleler hiç aklımıza gelmezdi. (...) Şimdi birinin yanına varıp şöyle sorsam: ‘Otuz sekizinci yılını kutladığımız kadın hakları hakkında bir şeyler söyler misiniz? ‘Bundan sonra gelecek soru da şöyle olabilir: ‘ Serbest zaman faaliyetleri olarak ne yapıyorsunuz? ‘Böyle gülünç sorular bir yana, hakları var ya. Diyarbakır köylerinden birinde, on bir yaşında evlendirilip rahmi parçalanan kızın da hakları var. Geçenlerde, çok satan günlük gazetenin

cinayet sütunlarından sevgilisiyle kaçtığı için babası ve ağabeyi tarafından dağda kurşuna dizildiğini okuduğumuz köylü kızının hakları olduğu gibi." (Soysal, 2014: 54-55).

Sevgi Soysal romanlarında kentli kadınların sorunlarının yanı sıra kente yeni göç etmiş ya da kırsalda yaşayan kadınların sorunlarına da yer verir. Bu kadınları birleştiren ortak nokta sosyal baskıdır. Toplumun kadına biçtiği roller genellikle ev içi rollerdir. Kadın yumuşak olmalı, seçen değil, seçilen olmalı, bebekle oynayarak büyümeli, annelik yapmalı, ev işlerine alıştırılmalıdır. Bu haliyle kadınlığı romanlarında sürekli bir "edilgenlik" olarak işleyen Sevgi Soysal'a göre kadın, toplum tarafından kadına biçilen bu rolleri bir alinyazısı olarak kabul ettiği sürece baskıyı daha çok hissedecek, bu nedenle de mutsuzluk ve çöküntüyle daha çok karşılaşacaktır.

3. Bulgular

Sevgi Soysal'ın edebî açıdan en verimli dönemi 1960 yılından ölümüne kadar devam eden süredir. Bu dönem içerisinde aynı izlek, karakter ve olay örgüsü etrafında toplanmış öyküler toplamı veya kısa roman olarak nitelendirilebilecek Tante Rosa (1968)'nin yanı sıra Yürümek (1970), Yenişehir'de Bir Öğle Vakti (1973), Şafak (1975) ve Hoş Geldin Ölüm (1980) adlı hemen hepsinde kadın sorunlarını doğrudan yer verdiği beş roman kaleme almıştır.

Tante Rosa'da ele avuca gelmez kadın karakter Tante Rosa ile kadın sorunlarına dikkat çeken yazarın, toplumun kadın algısına karşı ilk itirazlarını bu eserle başlattığı görülür. Yürümek, kadın sorunlarına yer vermesi bakımından yazarın en ayrıntılı romanıdır. Baştan sona kadının toplum içindeki rolünün, cinsiyetler arasındaki ilişkilerin ve ahlakla ilgili sorunların ele alındığı bu romanda kadına belli rolleri biçen toplumsal düşüncelere doğrudan tepki gösterilmektedir. Yenişehir'de Bir Öğle Vakti romanında kadın sorunlarına alt izlek olarak burjuvazi sorunları ve kentsel sorunlar etrafından bakan yazarın yayımlandığı dönemde çok ses getiren romanı Şafak'ta ise kadın sorunlarını bu kez iyi eğitilmiş ve siyasi yönü kuvvetli olan bir kadın karakter üzerinden sorguladığı görülmektedir. Bu romanda, kadınların hem toplumun kendilerine çizdiği dar kalıplar hem de siyasi kimliklerinden dolayı üst üste iki kez ezildiği gerçeği üzerinde durulur. Yazarın tamamlamadığı kırk dokuz sayfalık son romanı Hoş Geldin Ölüm'de ise kısıtlı bir kişi kadrosu etrafında merkezi kişi Sema ve etrafındaki birkaç kadın üzerinden kadına ilişkin sorunların irdelemeye çalıştığı görülmektedir.

Kadın sorunlarını kadın hakları, kadın özgürlüğü, kadının kendi olabilmesi, kadınların konumu, kadının cinselliği, kadına yönelik eşitsizlikler gibi çeşitli alt izlekler eşliğinde irdeleyen Sevgi Soysal'ın romanlarındaki bu sorunlar "kendi olma", "evlilik sorunları" ve "kadın-erkek eşitliği" başlıkları altında sınıflandırılabilir.

3.1. Kendi Olma

Kadınların kendilerini çevreye ve topluma birey olarak kabul ettirme sürecinde yaşadıkları sorunları romanlarında ayrıntılı olarak ele alan Sevgi Soysal, Tante Rosa'da Rosa, Yürümek'te Ela, Yenişehir'de Bir Öğle Vakti'nde Olca karakteri üzerinden ataerkil toplum düzeninde kendisine yer bulma ve kendi olabilme yolunda çeşitli zorluklarla karşılaşan kadınların sorunlarını irdeler.

Tante Rosa'nın merkezi kişisi Tante Rosa, Sizlerle Başbaşa adlı bir magazin dergisinden okuduklarına öykünerek yaşamaya çalıştığı için çevresindekiler tarafından dışlanır. Çocukluğundan itibaren hayal kırıklığı ve zorluklar içinde yaşayan bir kadın olan Rosa, dergide okuduğu ideal kadın tipine göre yaşamını şekillendirmeye çalışırken, düşlediği "beyaz atlı prensli" hayatın bir hayal olduğunu acı bir şekilde deneyimler. Rahibeler Okulunda "Ben içimi öldüremem, çünkü içim prensistir. Prens prensindir ve prensin olan bir şeyi öldürmeye sizin bile yetkiniz yoktur." (Soysal, 2016: 22) diyerek bireyliği yok eden katı eğitim sistemine bilinçsiz de olsa karşı çıkan Rosa, daha sonra evlenip üç çocuk doğurur ve her şeyiyle hiç sevmediği kasabanın düzenine teslim olur. Fakat bu teslimiyet uzun sürmez. Bir pazar günü kendini var edemediği dünyayı ani bir kararla geride bırakır. Soysal, evini, eşini, çocuklarını terk eden Rosa'yı şöyle anlatır:

"Bir mektup bıraktı Tante Rosa arkada, üç çocuk bıraktı, biri emzikte, kaz kızartması ve elma pastası yapmasını, yemek masası örtülerini kolalamasını, dolapları yerleştirmesini öğrettiği hizmetçi kızı bıraktı. Margarita ekili bir küçük bahçe, tahta merdivenli, yüksek tavanlı, çalar saatli bir ev bıraktı, her Pazar

sabahı kiliseye giden, her Pazar öğleden sonra koynuna giren kocayı bıraktı, şapka giyen komşu kadınları, sümüklü çocuklarını bıraktı, onların kocalarını bıraktı, kiliseyi bıraktı, çan seslerini, org seslerini, Noel şarkılarını bıraktı, kiliseden dönen çocukların attığı kar topuyla delinen camı tıkadığı sol memesini, yüreğini yağ tabakasıyla örten sol memesini bıraktı." (Soysal, 2016a: 34).

İnsanı isteklerinin yönlendirdiğine inanan Rosa, kendi durumunu değiştirmek için uğraş verse de başarılı olamaz. O, tutkularının peşinde yarım yamalak bir ömür sürer. Bu tutkuların kendisini genellikle olumsuz sonuçlanan pek çok maceraya sürükleyebileceğini görür ancak kendi olmaktan hiç vazgeçmez. Yaşlılığında bile bir genç kız gibi giyinir, hareket eder. Hata yapmaktan korkmayan, düştüğü yerden kendisine gülererek kalkabilen Tante Rosa, farklılıklarını tıpkı en yoksul günlerinde eskiciden bulduğu parlak, gösterişli gece kıyafetleri gibi gururla ve göstere göstere taşır ve hiçbir şeyden çekinmez.

Yürümek'in merkezi kişisi Elâ da kendisi olmak için uğraş veren bir genç kadındır. Çocukluğunu ve gençliğini erkeklerin kayırıldığı kız çocuklarının ise "hanım hanımcık" yetiştirilmesinin önemsendiği katı ve geleneksel bir ailede geçiren Elâ, bir türlü kendi olamamıştır. İçinde yaşadığı toplumun düzenine ayak uydurmaya çalışırken bedensel olarak toplumu temsil eden annesi tarafından öğretilen ya da öğretilmeye çalışılan kurullarla iç sesi arasında sürekli gerilim yaşayan Elâ çevresini ve kendisini anlamsız bulur. Neredeyse anne oluncaya kadar ataerkil düzenin erkek egemen yapısını ister istemez içselleştirmiş bir karakter olarak bütün harekete geçme denemelerine karşın kendi kimlik duygusunu oluşturamaz. Ancak Rosa'nın tersine o, bir şeylerin kendi tarafında eksik olduğunun farkındadır. Onun en büyük sorunu aslında kendisidir. Düşünceleri, bütünüyle kendisinde ve anlamsızca sürüp giden hayatındadır. Yaşamında var olan ve onu mutsuz eden her şeyi bulup onlardan kurtulmak isteyen Elâ, kendisini doyuracak bir yaşam kurabilmek amacıyla anlamsız ilişkilerden kurtulmak için mücadele eder. Romanın sonunda arkasına bakmadan yürümesi başlıkta da vurgulandığı gibi her şeyi geride bırakmanın, kendisi olabilmenin ve yeni bir yaşama başlayabilmenin arzusunu temsil eder.

Sevgi Soysal, *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* romanında aile baskısı altında kendini var etmeye çalışan Olcay karakteri aracılığıyla hem kadının birey olma sorununun çevre kaynaklı nedenlerini sergiler hem de bu sorunun çözüm yollarını göstermeye çalışır. Kendisinden çok farklı olan annesi tarafından baskı altında tutulan Olcay çocukluğunu dilediğince yaşayamaz. Arkadaşı yoktur. İletişim kuramadığı ailesinden ve yasaklarla dolu yaşamından uzaklaşabilmek için anneannesine, hayal dünyasına ve kitaplara sığınır. Çok okumaktan dolayı gözleri iyice bozulunca annesi kitap okumasını dahi yasaklar. Hiç iletişim kuramadığı annesi bir süre sonra onu içine kapanıklığı, hayalciliği ve uyumsuzluğu yüzünden bir ruh doktoruna götürecektir kadar ileri gider. Sorunlar arasında bunalan, bir türlü kendi olmasına izin verilmeyen Olcay'ın yaşamında kolej hayatı bir dönüm noktası olur. Kendisiyle baş başa kalan Olcay, spor, tiyatro, okul gazetesine yazı yazma gibi çeşitli etkinliklere katılarak sosyalleşir. Varoluşçu yazarlardan Sartre, Camus gibi yazarların kitaplarını okur ve kendisini düşünsel açıdan geliştirmeye çalışır. Olcay'ın, annesinden dolayı yaşadığı sorunlarla Sevgi Soysal; kadının kendi olma sorununun eğitimsizliğin ve yetiştirme şeklinin etkisiyle yanlış annelik yapan kadınlardan da kaynaklanabileceğini vurgular. Çocukluğunda yaşadığı baskılara karşı kendi olabilmeyi başaran Olcay karakteri, güçlü kadın kimliğini sergilemektedir.

Rosa, Ela ve Olcay kendini var etmeye çalışan üç farklı kadındır. Birey olarak kabul edilme sorununu yaşayan kadınlardan ilki duygu ve isteklerinin peşinden giden, kültürel açıdan donanımlı olup olmamayı önemsemeyen, olumsuz sonuçlansa dahi serüvenlere atılmaktan çekinmeyen, başı sık sık belaya giren ancak kendi olabilmeyi hayatının önceliği yapan bir kadındır. Ela ise Rosa'nın aksine kendisini anlamaya ve neden kendi olamadığına ilişkin sorgulamalar yapan, hem kendini hem ataerkil toplum yapısını derinliğine gözlemleyen ve çıkış yolu bulmaya çalışan bir kadındır. Üçüncü kadın Olcay ise olumsuz aile koşullarına ve kötü anne modeline karşın okuyarak, hayatın içinde etkin roller alarak bireysel kimliğini dokumaya çabalayan bir kadındır. Bu romanlardaki kadın karakterlerin, birey olabilmek için kimi zaman aileleriyle kimi zaman kocalarıyla kimi zaman da sosyal çevreleriyle mücadele ettikleri görülmektedir.

3.2. Evlilik/İlişki Sorunları

Soysal, evliliğin sadece bir kurum olarak düşünülmesine ve samimiyetsiz bir şekilde sürdürülmesine eleştirel bakış açısıyla yaklaşır. Tante Rosa, *Yürümek* ve *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* romanlarında kadın karakterlerin evliliğe bakışları ve yaşadıkları bilinçsiz/mutsuz evlilikler sorgulanır.

Tante Rosa'nın evliliği, düşünülmeden, toplum karşısında zor duruma düşmemek için yapılmış bilinçsiz bir evliliktir. Sevgiliyle birlikteliğinden hamile olduğunu öğrenen Rosa babasız bir çocuk dünyaya getirmemek için evlenir. Evliliği iki kişinin mutlu birlikteliğine dayanan bir evlilik değil, toplumsal normlar doğrultusunda zorunluluklar yüzünden sürdürülen mutsuz bir ilişkidir. İstek ve duygularıyla yaşayan Rosa zamanla kocasını istememenin verdiği mutsuzluğu çok derinde hissetmiş ve bundan kurtulmak için bir mektup bırakarak hem evliliğinden hem de toplumsal normların dayattığı yaşam biçiminden kaçmıştır.

Kaçış sonrasında gazete bayiliğinden mezar bakıcılığına, pansiyonculuktan bir genelevde kasiyerlik ve hela temizleyiciliğine kadar pek çok iş yapan Tante Rosa iki kişiyle evlenir, pek çok da sevgilisi olur. Hep hayallerinin, isteklerinin peşinde koşar. Yaşadığı ilişkilerin hiçbirinde dikiş tutturamayan Rosa bunun nedenini sorgulamaz. Soysal, hayatı boyunca da hep ergenlik yıllarının ruh hâli içinde dönüp duran, hayranı olduğu derginin ona işaret ettiği tozpembe yaşamla gerçek yaşamı birbirinden ayıramayan Rosa'nın aşk konusundaki hayal kırıklığını şöyle anlatır:

"Tante Rosa, Tante Rosa, I Love You.'Kısık, aptal bir sesle söylüyordu şarkısını Rosa. Eskiciden ucuza kapattığı gitarını dımbırdatarak. Yalnız olmak, işsiz olmak, aşksız olmak, en kötüsü ölü bir noktada olmak durumu üzerinde pek düşünenlerden değildi o, durumunu değiştirmeyi bilemeyenlerdendi. Şimdi kendi için aşk şarkıları söylemeye çabalıyordu gitarıyla. 'Tante Rosa, Tante Rosa, I Love You!'Komşu kasiyer duvarı yumrukladı: 'Ne Love'ı be moruk, sen de! 'Şimdi ağlamalı mı? Anlaşılmamış bir ince yürekli olmalı? Gülmeli mi yoksa? Tante Rosa aşkı beceremediğini biliyordu. Bu alinyazısı değil, yeteneksizlik, salaklık, bu salaklığa da ancak gülünür. " (Soysal, 2016a: 65).

Yürümek romanında gerçek niteliği sahte duygularla örtbas edilen bir kurum olarak evlilik irdelenir. Roman kişilerinden Elâ ve Hakkı nasıl olduğunu bile anlamadan evlenirler. Ancak Elâ, içinde bulunduğu psikolojik karmaşadan dolayı bir türlü kendini güçlü ve mutlu hissedememektedir. Büyük bir boşlukta olması nedeniyle kendinden emin ve kararlı davranamaz, yaşadığı iç çatışmanın yoğunluğundan dolayı evliliğe de istediği gibi uyum sağlayamaz. Ailesinin ve toplumun baskısıyla hanım hanımcık bir çizgide yürüyen Elâ, en sonunda boğulduğunu hisseder ve kendisiyle yüzleşmeye başlar. Kendini kocası Hakkı'ya ait bir eşya gibi hisseden Ela, yaşadığı mutsuz evliliğin onu nesneleştirdiğini düşünmektedir. Âşık olmadığı kocasından ayrılır ve gerçek sevgiyi bir başka kişide, Memet'te arar. Fakat aradığını onda da bulamaz. Memet'in sadece cinselliğe dönük dünyası; Elâ'nın sevgiye, aşka, duyguya dönük dünyasıyla çatışır. Ona göre evlilik ne kurumsal görevler ne de cinsellik. Ona göre, ideal evlilik bir bütünlenme, karşılıklı aşktır. Bu konudaki arayışını da sürdürmeye kararlıdır. Geleneksel evliliğe olduğu kadar bu kurumun içinde yer alan geleneksel annelik anlayışına da tepkili olan Soysal, Elâ'yı, bu tepkinin simgesi olarak göstermiştir. Hakkı ile evliliğinden çocuk sahibi olan Elâ çok mutlu olur. Fakat toplumun anneliğe bakış açısı ve annelik sıfatının içine yükledikleri Elâ'yı boğar. Soysal, Elâ'nın sevinci kaygıya, doğallığı göreve dönüşen anneliğe ilişkin düşüncelerini şöyle anlatır:

"Sonra çiçekler, ilk nazarlıklar, ilk geçmiş olsunlar, 'hayırlısı'lar, 'bağışlasın'lar, armağanlar, alışılmış bayağılıklara her zaman açık bırakılan kapılardan içeri süzülüler. Elâ o anı bir daha ele geçmemek üzere kaçırdığını, şimdi geriye açık kapılardan sızan bayağılığa katlanmak kaldığını, artık hep katlanmak kaldığını düşündü. Katlanmaya dönüşen sevinç. Göreve dönüşen soluk. ' Biz de büyüttük.', 'Biz de çektik.', 'Biz de kolay büyütmedik.', 'Canımız çıktı.', 'Burnumuzdan geldi canımız.'... cümlelerine bulaşan bir görev. Bebek bezleri, bebek banyosu, mama saatleri, bütün bunları yapmak nasıl doğalken, bu doğal görevleri yerine getirmenin, güzel olmayan yanlış bir çizgiyi sürdürmeye dönüşmesi. 'Çocuğun var, ona göre ayağımı denk al.', 'Çocuklu yuva yıkılmaz.', 'Çocuk analı babalı büyümeli' cümlelerinin bu doğal görevi ağırlaştırdığını. O hiç unutamayacağı kadar güzel ilk ağlama sesinin kumbaralara atılacak paralar, bankada açılacak hesaplar, doğum günlerine katılacak akrabalarla uzaklaşacağını, uzaklaşacağını." (Soysal, 2016b: 94-95).

Anne olduktan sonra anneliğe de eleştirel yaklaşan Elâ, annelik rolünün biyolojik ve doğal ortamın dışında çoğunlukla sosyal kurallarla belirlendiği düşüncesindedir. O, eskiden beri sevmediği gelenekselliğin katı dünyasına, toplumun anneliğe yüklediği kuralları kabullenerek girmek istemez.

Sevgi Soysal, Yenişehir'de Bir Öğle Vakti romanında Şükriye, Hatice; Hoş Geldin Ölüm romanında Hayriye Hanım gibi farklı yaş gruplarından roman kişileri üzerinden eğitimsiz kadının eş seçme bilincini, evlilikte yaşadığı sorunları ve toplumda yaygın olan eş seçme tutumunu eleştirmiştir. Şükriye, varlığı ancak evin önündeki taşığın süpürülüp süpürülmemesiyle anlaşılabilen kırk yaşlarında, silik bir kadındır.

Güzel bir göçmen kadını olan Şükriye, Balkan şampiyonu bir damat adayının getirdiği bir kilo şekerden etkilenen ailesinin yönlendirmesiyle tanımadığı bir adamla evlenir. Üstelik eşinden yirmi yaş küçüktür. Evleneceği kişiye karar verme şekli, Şükriye'nin evlilik konusundaki cahilliğini göstermektedir. Kendisinden yaşça çok büyük olan kocasıyla uyum sağlayamayan kadın, eşyle sorunlarını çözümlayemedikleri için her sorun karşısında babasının evine kaçmaktadır.

Şükriye karakteriyle kadının evleneceği kişiyi seçme bilinci, eşler arasındaki yaş farkı ve kadının kendini birey olarak var edememesi üzerinde duran Soysal, toplumun evliliğe bakışını Hatice Hanım karakteri üzerinden eleştirir. Herkesi iten, hep önemli bir işi ve acelesi olan, sert, otoriter Hatice Hanım kendisine yapılan hiçbir kabahati unutmaz. Çocuklarının geleceği üzerine kurduğu hayaller bile onun, kadın sorunlarına ne kadar yabancı bir kadın karakter olduğunu göstermektedir. Yazar, Hatice Hanım'ın bu tutumunu ironik bir dille şöyle anlatır:

"Hatice Hanım, kızını herkesten önce, herkeslerin oğlundan iyi okumuş, askerliğini yapmış, eli doğru dürüst ekmek tutan biriyle evlendirmeli; oğluna, kabul günlerine gelen gelin adaylarının en hanım hanımcığını, en bakiresini almalıdır bir an önce." (Soysal, 2016c: 39).

Hatice Hanım'ın kadına bakışını bu hayali üzerinden değerlendirdiğimizde kızını, askerliğini yapmış ve eli ekmek tutan bir erkekle evlendirmek istemesinden kadını, edilgen bir birey olarak gördüğü çıkarılmaktadır. Kadına bir erkek tarafından bakılmasını uygun bulurken bu erkeğin askerliğini de yapmış olmasını gerekli görmektedir. Evlilikte kadının yeri evin içindeki sorumluluklarıyla ölçülüyorken erkeğin, kadını geçindirebilecek bir gücünün olması da gerekli görülmektedir. Hatice Hanım'ın oğlu için kurduğu bu hayal geleneksel tutumun görünen yüzünü temsil ettiği için yazar tarafından özellikle vurgulanmıştır. Yazarın tamamlamadığı romanı Hoş Geldin Ölüm'de yer alan Hayriye Hanım karakterini de bu kadınlara dâhil edebiliriz. Romanın merkezi kişisi olan Sema'nın kayınvalidesi olan Hayriye Hanım, üniversite okumuş bir kadından ev kadını olmayacağını düşünen geleneksel düşünceli bir kadındır. Ancak oğlunun üniversiteli bir kızla evliliğinin uzun sürmeyeceğini düşünmesine rağmen bu evliliğe karşı çıkmaz hatta Sema oğlunu bırakıp başkasıyla evlenince bıraktığı torununa bakmaktan gocunmaz.

Soysal romanlarında evliliğin iki kişinin mutluluğuna dayanan bir birliktelik olarak değil, toplumsal normlar doğrultusunda kadının geri plana itildiği bir kurum olarak sürdürülmesini hem merkezi hem de ikincil dereceden kadın roman kişileri aracılığıyla eleştirmektedir.

3.3. Kadın-Erkek Eşitliği/Eşitsizliği

Romanlarında kadın ve erkeğin gerek ilişkilerde gerekse toplumsal yaşamda daimi bir eşitsizlik içinde olduğunu göstermeye çalışan Soysal, bu eşitsizliğin aile yaşamındaki, ikili ilişkilerdeki ve sosyal hayattaki görünümünü ayrıntılı olarak sergiler.

Yenişehir'de Bir Öğle Vakti romanında ebeveynlerin kız ve erkek çocuklarına aile içinde eşit davranmamasını Olcay karakterinin bakış açısından eleştirir. Olcay, çocukluğu ve gençliği boyunca annesi tarafından ağabeyinin her zaman kendisinden daha önemli görülmesine içerler. Sadece erkek olmasından dolayı annesi tarafından şımartılan ağabeyine karşı da öfke besler:

"Anası sofraya adam başına iki köfteden fazla koymazdı. Ama oğlunun doyması için hizmetçinin hakkını hep oğluna verirdi. Olcay çok kızardı buna. Ağabeyi okuldan döndüğünde, buzdolabından, onun için sakladığı tatlı ya da meyveyi-bu ötekilerin hakkından kısıtlanmış olurdu-önüne sürerdi oğlunun. Oğluna olan sevgisi cimriliğini yenemediği için, bu sevgiyi başkalarına ödetirdi. Bir kış, kızının paltosu çok eskimiş olduğu halde ona palto diktirmemiş, kendi eski paltosunu bozdurup kızına yaptırmış, ama ilkbaharda paraya kayıp oğluna bisiklet almıştı." (Soysal, 2016c: 117).

Olcay, evlendikten sonra da ailesinin her davranışında, çocukluk dönemindeki baskıcı tutumları ve yaşadığı ayrımcılığı hatırlar. İçinde oluşan tüm nefret ve kinin dışında ağabeyinin sırf erkek olduğu için her durumda daha önemli görülmesini içsel bir mesele haline getirmiştir:

"Olcay bu tavırda, çocukluğundan, 'ağabey haklarını' hatırlatan şeyler buluyor, eski cümleler geliyordu aklına:

'Olcay, ağabeyinin odasına girme!'

'o hem erkek, hem büyük, onun hakkı!'

'Ağabeyin haklı, o erkek!'

'o erkek ona gerekli, o erkek, o okumalı, o erkek, yapar, o erkek, alır...'

Çocukluk anılarının cümleleri uzayıp gidiyordu, böyle. Olcay bu cümlelere ne kadar kızarsa da bunlarla şartlanmıştı. Şimdi de elinde olmadan Doğan'a karşı suçluluk duyuyordu." (Soysal, 2016c: 188).

Oğlunu kızı Olcay'dan daha üstün gören anne Mevhibe Hanım da çocukluğunda bu ayrıma maruz bırakılmış bir kadındır. Kendi yaşadığı kötü durumu kızına da yaşatan Mevhibe Hanım'ın bu ayrımcılığı kendisinin de yapması kızı Olcay'ı, ağabeyinden ve ev ortamından uzaklaştırmıştır.

Namus konusunda erkeğin sorumlu tutulmaması ancak buna karşın kadının en ağır cezalarla karşılaşması Yenişehir'de Bir Öğle Vakti romanında Döndü karakteri üzerinden verilir. Romanın kadın karakterlerinden Günseli'nin öğretmenlik yaptığı köyde, Döndü isimli güzel bir kızın, kayınbiraderiyle samanlıkta basılmasından sonra "murdar oldu" denilerek abisi ve babası tarafından öldürülmek istenmesi anlatılır. Günseli'nin yardım ve yataklıkla suçlanabileceğini söyleyerek ikna ettiği muhtar, kızın babasını ve abisini öldürme kararından vazgeçirir. Meseleye el koyan köy heyeti Döndü'nün öldürülmeyeceğine ancak taşlanacağına ilişkin karar alır. Soysal durumu şöyle özetler: "Köyün muhtarı, ihtiyarı da, sanki memlekette kanun yokmuş gibi baba oğulun ağzının içine bakıyor. Bıraksam kızı yardan aşağı atıverecekler. Sabaha jandarma işe el koyacak, koyacak ya, kız çoktan ölmüş olacak." (Soysal, 2016c: 28). Jandarmaların vaktinde yetişmesiyle Döndü taşlanmaktan kurtulur. Burada Soysal, namusunu korumak konusunda yükümlü tutulmanın bir tek kadın olduğuna; erkeğin ise işlediği suçtan dolayı sorgulanmayışına dikkat çekmektedir.

Sevgi Soysal, Şafak romanında Oya ve Güler karakterleri aracılığıyla siyasi suçluların yaşadığı sorunları anlatır. Oya, sol siyasi hareket içinde yer alan devrimci ve eğitimli bir kadındır. Siyasi suçlu olarak cezaevine girmesine rağmen cezaevindeki diğer kadınlar onu bir siyasi suçlu olarak görmemektedir. Diğer mahkûmlardan bazıları bütün siyasi suç işlemiş kadınların, siyasi bir erkek ile birlikte olduğunu düşünmekte; kadını siyasi kimliğiyle değil, erkeğin yanındaki kimliğiyle değerlendirmektedirler. Oya'yı da siyasi bir suçlunun dostu olarak damgalarlar. Kadının birey olarak kendi siyasi düşünceleriyle toplum içinde varlık göstermesinin o gün için barındırdığı çeşitli zorlukları Oya karakteri üzerinden vurgulayan yazar, Güler karakteri üzerinden ise eleştiri oklarını sol çevrelere yöneltir. Güler'in üniversiteden arkadaşı olan Mustafa'yla evlenmeden önce aynı siyasi hareketlerin içinde Mustafa'ya destek olmasına rağmen evlilik hayatıyla farklı bir yaşantıya geçtiği görülmektedir. Bu farklı yaşantıda Güler, eşi Mustafa'ya ve onun devrimci arkadaşlarına yemek yapan ev kadını rolünü istemeden üstlenir. Yazar, Güler üzerinden kendini gelişmiş bir devrimci olarak görüp de evde geleneksel roldeki örneklerden herhangi biri gibi eş olan Mustafa'yı eleştirir. Çünkü öğrenciyken her türlü siyasal eylemde kendisine destek olan Güler'i, şimdi evde bekleyen, siyasal yoldaşlarına ve ona her zaman ve sorulmaksızın yemek hazırlayan ev kadını rolüne zorlar. Üstelik Güler'in tüm şikâyet ve suçlamalarını, politik savaşın o sıralar kişisel sorunlardan daha önemli olduğu düşüncesiyle karşılamaktadır. Dışarıya karşı ilerici fakat özel yaşamında tutucu olan Mustafa, bu hatasını cezaevindeyken görüp kendisini eleştirir.

4. Sonuç

Sevgi Soysal'ın yazdığı beş romanda da kadınların kendisini çevreye ve topluma birey olarak kabul ettirme sürecinde ortaya çıkan sorunlara, iyi eğitim almamış kadınla erkeğin mutsuz sonlanan ilişkilerine ve kadın-erkek eşitliği gibi sorunlara dikkat çektiği görülmektedir.

Romanlarında daha çok şehirli ve kasabalı kadının yaşantılarına yer veren yazarın kadın karakterleri incelendiğinde çoğunlukla okumuş, sosyal hayatta kendine yer edinmiş ve çalışma hayatında aktif rol üstlenmiş kadın profiline rastlanmaktadır. İkinci dereceden olarak nitelendirebileceğimiz roman kişilerinin ise yaklaşık olarak üçte birinin isimsiz olduğu görülmektedir. Soysal, kendi ismiyle toplumda yer edinmemiş, çeşitli sıfatlarla anılan bu kadınlar aracılığıyla ekonomik bağımsızlığı olmayan, horlanan, ezilen kadınlara dikkat çekmektedir.

Soysal'ın romanlarındaki ana kadın karakterler, ataerkil toplumun bütün baskılarına rağmen kendi kimliklerini ve toplumdaki yerlerini bulmak için uğraşırlar. Anneleri tarafından küçük yaşlardan itibaren ev işlerini yapmak, erkeğin beklentisini karşılamak üzere eğitilen kadınların çok azı bu rolleri kabul ederken büyük bir çoğunluğu duruma isyan eder. Birey olabilmek için kimi zaman aileleriyle kimi zaman

kocalarıyla kimi zaman da sosyal çevreleriyle çatışan bu kadınlar, mücadele etmekten vazgeçmezler. Ataerkil toplumun ve törelerin oluşturduğu kurallara rağmen özgürleşmeyi ve birey olmayı isteyen kadının mücadelesi, onun romanlarındaki kadın sorunlarının ortak noktasıdır. Kadın sorunlarının pek çoğunu yetersiz eğitimle ilişkilendiren yazar, bilinçlenen kadın ve erkeğin bu sorunları ortadan kaldırmak için birlikte mücadele etmesi gerektiğini, sağlıklı bir toplumun geleceğinin kadınların ellerinde olduğunu belirtir.

Kaynaklar

- Argunşah, H. (2016). *Kadın ve edebiyat "Babasının kızı olmak..."*. Kesit: İstanbul.
- Berksoy, B. (2003). *Fecr-i Âtî yazarlarından Cemil Süleyman Alyanakoğlu'nun hayatı, şahsiyeti, eserleri ve eserlerinin feminist eleştirel incelemesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Enginün, İ. (2015). *Yeni türk edebiyatı tanzimat'tan cumhuriyet'e (1839-1925)*. Dergâh: İstanbul.
- Enginün, İ. (2015). *Cumhuriyet dönemi türk edebiyatı*. Dergâh: İstanbul.
- Furrer, P. (2004). *Sevgi soysal bireysellikten toplumsallığa*. Papirüs: İstanbul.
- Okay, O. (2015). *Batılılaşma devri Türk edebiyatı*. Dergâh: İstanbul.
- Özdemir, M.; Eroğlu, A. (2016). Fatma aliye hanım'ın romanlarında kız çocuklarının eğitimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 70-84.
- Soysal, F. (2016). *Tante rosa'dan sevgi soysal'a yolculuk, Tante rosa*. İletişim: İstanbul.
- Soysal, S. (1975). *Şafak*. Bilgi: Ankara.
- Soysal, S. (1980). *Hoş geldin ölüm, tutkulu perçem*. Bilgi: İstanbul.
- Soysal, S. (2014). *Türkiye'nin kalbi, kabul günleri*. İletişim :İstanbul
- Soysal, S. (2016a). *Tante rosa*. İletişim: İstanbul.
- Soysal, S. (2016b). *Yürümek*. İletişim: İstanbul.
- Soysal, S. (2016c). *Yenişehir'de bir öğle vakti*. İletişim: İstanbul.
- Törenek, M. (1998). *Kadın dergiciliği ve mehmet rauf*. Toplumsal Tarih.
- Yüce, S. (2016). *Sevgi Soysal hayatı, sanatı, eserleri*. Ebabel: Ankara.
- Zeytin, Ş. M. (2018). *Sevgi soysal'ın romanlarında kadın sorunları üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.